

LE TOURISTE BULGARE. — DER BULGARISCHE TOURIST.
СПИСАНИЕ ЗА ТУРИЗЪМЪ И ПРИРОДООПИСАНИЕ.

Редакторъ: С. Д. СКРИНСКИ.

Излиза мѣсечно (освѣнъ юлий и августъ). Струва за нечленове годишно 2 лева, за членове — 1 л., въ странство — 2'50 франка.

Всичко се изпраща: София, «Българско Туристско Дружество».

Год. X. София, априлъ и май 1911 г. Брой 4—5.

Д-ръ Ем. Файтъ.

Изъ югозападна Македония.

(Продължение отъ брой 2—3).

Въ казата (окръга) сж записани, споредъ нуфуза (описа), шесть турски и три смѣсени общини; въ нѣкои общини отъ Могленската покраина се намиратъ и власи. Освѣнъ пшеница и ечмикъ, тукъ сѣятъ и оризъ, дѣто безъ голѣмъ трудъ нивитѣ могатъ да се наводяватъ отъ рѣчицата Балда, притокъ на рѣката Колудей, която изпраща своитѣ води въ Пазарското езеро. Отъ сусама правятъ въ града масло въ тѣй нареченитѣ „маслобойни“, четири на брой. Тръстиката отъ блатата употребяватъ за правене рагозки, което дава доста голѣмъ поминъкъ на много хора. Рибитѣ, вадени отъ езерото, не се славятъ съ особени качества.

Взаимнитѣ борби между патриаршиститѣ и екзархиститѣ отиватъ отъ послѣдното възстание твърдѣ изострени.

Почти една трета часть отъ българското население въ Пазаръ е приело въ 1888 год. униятството и съ парични помощи отъ Римъ направени имъ сж били черквица и училище. Българското училище е основано въ 1890 год. Вънкашно християн-

ското население прѣдъ чуждия посѣтителъ изглежда като гръцко.

Женитѣ и момитѣ прѣдпочитатъ да носятъ гръцки кръстни имена, отколкото славянски. Успѣете ли да влѣзете въ българско сѣмейство, слушате да ви разправятъ за всевъзможни Пенелопи, Евлампии, Антиinei, Аспасии, Евлалии и други боготворени русалки и красавици. На свещеницитѣ налагатъ отъ страна на патриаршията да употребяватъ при кръщенiята такива имена.

Между гръцкитѣ имена рѣдко ще срѣщнете славянски имена; а такива, при всичката неблагоприятност на врѣмето, сж се запазили още отъ ония врѣмена, когато религиозното управление е било славянско.

Равнината на западъ отъ Солунъ до Пазаръ домородцитѣ наричатъ Вардария, споредъ Бардариотитѣ, които сж били персийски прѣселенци, избѣгали отъ иранското си отечество въ IX столѣтие, за да спасятъ християнската си вѣра отъ нашествието на исляма, — но при всичко това потомцитѣ имъ сж приели мохамеданството. Най-западната частъ отъ равнината наричатъ Ингилосоваси — английско поле. Не се ли крие въ това име разваленото *via Equatia* — пѣтьтъ на Екватио, като тъменъ споменъ отъ римскитѣ врѣмена?

Въ административно отношение отъ Енидже-Вардаръ зависи Могленско, турско Караджово. Естественъ достѣпъ въ тази котловина, обградена отъ всички страни съ планини, се отваря отъ южната ѝ страна, кждѣто лакатуши и рѣката Могелница, която се влива въ Воденка. Най-малко посѣщаванъ бива пѣтя отъ станцията »Гевгелии« къмъ сѣвернитѣ покрайнини на Могленево, къмъ голѣмото село Нате. Планината Кожухъ, която ограничава западния хоризонтъ на котловината, съ нежелание съблича снѣжната си покривка и то само за кжсо врѣме прѣзъ лѣтнитѣ горещини. Не напраздно народътъ е нарекълъ този гигантъ Кожухъ. Огъ дълбокитѣ му дерега, браздещи темето му, населението копае отъ »хълма« ледъ и го разнася по околнитѣ панаири за »шербетъ«.

На югозападъ издига темето си въ мрачни висини планината *Нидже* съ своя гигантъ Каймакчаланъ, който още въ подножието си е ограбенъ отъ приятната горска зеленина. Затова пѣкъ планинитѣ Паякъ и Буле, които сж се разположили къмъ изтокъ отъ котловината, сж покрити съ гжсти гори. Завиваме въ прохода на Кривитѣ рѣки. Стрѣмни и разпокжсани склонове съпровождатъ потока, върху който хвърлятъ сѣнкитѣ си ту ясенъ, ту черница, — а въ по-високитѣ сфери — елхи, тополи и тукъ тамъ и джбъ. Приятна околностъ чудотворно се вмѣква въ ума ти, очитѣ блуждаятъ по планинскитѣ дерега, надъ които орелътъ и кондорътъ отъ врѣме на врѣме браздятъ въздуха. На една висока рѣтлива усмихва ни се селото *Драгомани*; покрай двѣтѣ мохамедан-

ски сѣмейства сж се упазили още 30 православни български сѣмейства, които не сж се ползгали отъ минутна полза да отстѣпятъ отъ праотческата си вѣра.

Българското Могленско принадлежи къмъ най-плодороднитѣ котловини въ Македония, — то е истински парникъ за пиперково зеленарство. Религията тукъ е различна — нѣкждѣ ислямътъ прѣвишава, нѣкждѣ християнството; и двата лагера сближава славянския езикъ; твърдѣ малко има между тѣхъ сжщински османлии. Излишъкътъ на влагата изъ деретата отвождатъ рѣкичкитѣ Бѣлица и Марица.

Малкото селце *Цакони* ни напомнюва нѣкогашната погранична стража; селото изцѣло е потопено въ сѣнкитѣ на черничеви градини, защото населението търси въ копринарството твърдѣ добъръ второстепененъ поминъкъ. Населението се отличава съ своята чистота, и училището е добръ обзаведено. Подъ вѣковития ясенъ на училищния дворъ дѣцата правятъ лѣтно врѣме изпити, която картина е изъ патриархалния животъ на народа.

Половинъ часъ разстояние отъ Цакони крие се въ зелената селото *Субоско*, центърътъ на българското Могленско. Раздѣлено е на двѣ махали: турска и православна. Българитѣ още отрано сж се погрижили за образованието на младежта си и неотдавна направили си и черквѣща. Котловината много страда отъ вѣтрове, които често пѣти буйствуватъ, смѣквайки се отъ Кожуха, и биватъ толкова силни, че населението на околнитѣ села се принуждава да забива въ земята колове, за да упазятъ зрѣшитѣ жита.

Въ пространното село *Ливада*, лежеще въ сѣверния кѣтъ на Могленско, събиратъ се въ първата половина на май куцовласитѣ съ своитѣ стада и сѣмейства, на брой до 360. Жениитѣ съ дѣцата оставатъ въ селото, а тѣ сами отиватъ съ стадата си въ планинитѣ, дѣто си стѣкмяватъ колиби — салаши за врѣменно жилище. За всѣка колиба и право да пасятъ по околнитѣ склонове плащатъ на бега 9 оки масло. Свѣжата зеленина, приятниятъ горски въздухъ, пѣнието на славеи примамватъ тукъ много посѣтители, особено такива, които страдатъ отъ грѣдни и стомашни болести.

Центърътъ на казата е селото *Фуцани*, разположено на източното подножие на Кожуха; тамошнитѣ българи приели исляма подъ натиска на Османитѣ. Селото брои 300 сѣмейства. Черничеви и овошни дървета има доста въ изобилие. Притежатели на земята сж мохамедани, а християнитѣ повечето се занимаватъ съ дѹлгерство. Отъ бившия манастиръ Продромъ сж се запазили само едни развалини; сжщо и въ околността се намиратъ много такива развалини. Планината Буле има твърдѣ стрѣмно подножие, и струва ти се, скалитѣ като че чакатъ удобенъ моментъ да се сгромолясатъ и да засипятъ долинката, образувана при подножието му.

По жберитѣ на тия скали се катерятъ диви кози. Населението закрѣпва къмъ дупкитѣ имъ дълги дъски, и щомъ животнитѣ стѣпятъ на тѣхъ, падатъ въ пропастьта, дѣто ловцитѣ ги умъртвяватъ. Рогата имъ употребяватъ за украсяване тояги, особено попскитѣ. Въ околнитѣ гори се вѣдятъ намира и мечки, елени и другъ дивечъ, но и разбойникътъ въ тѣхъ удобно скривалище.

Нате, това е доста голѣма община, разположена подъ стръмната планина Буле и е потурчена въ края на 18-то столѣтие. Черковнитѣ книги досега се намиратъ скрити въ черквата, която е промѣнена въ джамия. Хората и сега разказватъ, какъ прадѣдитѣ имъ сѣ си промѣнили вѣрата. На Великдень владиката самъ извършвалъ богослужението, въ врѣмена кое-то черквата била заградена съ аскеръ. Владиката молилъ да му позволятъ да довърши богослужението. Слѣдъ това той излѣзълъ отъ черквата и вмѣсто да поздрави народа съ «Христосъ възкресе!» той извикалъ: «Силамъ олакимъ», като доказателство, че приема исляма.

Селянитѣ се изплашили, но подиръ дълго уговаряне отъ страна на владиката, и тѣ заедно съ войницитѣ отговорили: «Алакимъ салемъ». «Братя», казалъ имъ владиката, «кое ви е по-мило: да станете турци, да задържите женитѣ, дѣцата и имота си, или да останете гяури, за да ви изколятъ? Ако питате мене, давамъ ви съвѣтъ да приемете първото, и азъ ще съмъ съ васъ». Само нѣкои отъ присѣтствующитѣ останали вѣрни на християнската си вѣра и се разпрѣснали по околнитѣ православни села. Явно е, че въ Нате е била изиграна прѣдварително уговорена прѣдателска сцена.

Покрай копринарството единъ отъ първитѣ източници на народния поминѣкъ е винарството; но тукъ се раждатъ и череши, круши, ябълки, смокини, нарове, кайсии, които се изнасятъ особено въ Солунъ. Отъ сусама годишно добиватъ около 80,000 оки масло. Сѣщо и памукътъ се сѣе, а особено оризътъ — въ селата Оризари, Месимеръ и Църквени.

Въ врѣме постройката на желѣзопѣтната линия между работницитѣ е върлувала блатната трѣска, тѣй че смъртността е достигала до 25%. Причината на това явление трѣбва да се търси въ това, че чрѣзъ прокопаването на разни трапове уволнили се всѣкакви заразителни бактерии, скрити въ земята. Между Въртикопъ и Воденъ желѣзницата се издига отъ 32 метра до 307 метра; и за да се надвие на силното падане, трѣбва да се направятъ множество завои и петъ тунела, отъ които най-дългиятъ е 625 метра. Додѣто стигне желѣзницата до станцията «Владово» задъ Воденъ, тя осемъ пѣти се губи въ дълбочината на планинитѣ; най-дългиятъ прокопъ е 680 метра дълъгъ.

Воденскиятъ водопадъ, както се вижда, води началото си отъ топлитѣ източници, които сѣ накупили тукъ много ва-

ровникъ. Споредъ свидѣтелството на Glyka и Cedrena, вода е изтичала отъ Островското езеро подъ скалата на воденската крѣпостъ. Георги Кантакузенъ казва, че градътъ е билъ обиколень въ 1350 г. съ вода, което не давало добъръ достѣпъ въ града. Гризобахъ доказва, че въ развитието на рѣка Воденка има три периода. Първоначално рѣката си пробила пътъ чрѣзъ подземни пукнатини, които съ течение на врѣмето се запълнили, течението се спрѣло и образувало езеро наоколо града. Слѣдъ това течението си пробило новъ оттокъ, като е образувало сегашния водопадъ, единъ отъ най-красивитѣ въ Европа. Подъ терасата, въ сѣнkitѣ на огромни брѣстове, намѣрени сж развалинитѣ на нѣкакво си светилище; тукъ се търкалятъ голѣми стѣлбове, на половинъ засипани въ земята. На единъ отъ тѣхъ се чете: «Всемощний господи Зебаоти, покровителствувай този домъ» (споредъ E. Naumann: Makedonien und seine neue Eisenbahn).

Недалечъ отъ *Почепъ* захваща *Нисийското* блато, което се простира дори до Владово; селянитѣ всѣка година постепенно го изсушаватъ и го промѣнятъ въ плодородни ниви. При селото Владово отново срѣщаме единъ водопадъ, който не е тъй красивъ, както Воденския. Мочурътъ се намира 60 метра по-долу отъ близкото Островско езеро и съ това доказва старото прѣдположение, че водитѣ на споменатата котловина отъ тукъ си пробиватъ пътъ, при всичко че това не е изслѣдвано още точно.

На сѣверозападъ отъ Нисийското блато по склоноветѣ на планинитѣ само тукъ-тамъ се срѣщатъ усамотѣли дървета и храсти. Мощнитѣ гори, които още въ 40-тѣ години отъ миналото столѣтие сж покривали двата склона покрай пътя, сега напълно изчезнаха. Сжщо и Островското езеро се оглежда на голитѣ скали, които на много мѣста стръмно падатъ. Сѣвернитѣ склонове принадлежатъ на *Нидра-планина*, а югоизточнитѣ очертания — на *Турла* (Агостѣ). Селото Острово е разположено въ сѣвероизточния кѣтъ на котловината и откато се прокара желѣзница, то доста се съживи. Като мѣсто за *бачи* се смѣта селото *Пателе*, разположено при брѣга на езерото. Населението спрѣмо турскитѣ бегове е доста учтиво — срѣщне ли селянинъ на пътя богатъ турчинъ, слиза прѣдъ него отъ коня си.

Езерото е 22 килметра дълго и 3—4 километра широко, като въ продължението му се смѣтатъ басейнитѣ: Петриски, Рапита и Моламетъръ. Всичкитѣ се славятъ съ множество риба, както и самото езеро, къмъ което тѣ се придружаватъ.

На мохамеданитѣ коранътъ забранява да пиятъ вино, заради това тѣ си приготвятъ отъ гроздето особенъ видъ варение — *пекмезъ*.

Християнитѣ сж строго нравствени хора; случи ли се, че нѣкоя мома се забрави, смѣтатъ я за изгубена; даже и една цѣлувка се смѣта за нечестно.

Въ началото на XIX. столѣтие въ врѣме на гражданскитѣ войни разгонено е било работното и състоятелно племе «Дарзиловци.» То се състояло отъ 4—5000 сѣмейства и сж населявали пространството между Воденъ и Острово. Названието имъ произхожда отъ главното имъ село Дарзилово, ксета мохамеданитѣ отъ вражда изцѣло унищожили. Тѣ сж се занимавали съ търговията на сукно и други стоки, съ воденичарство и зидарство. Тѣ сж имали разни привилегии, дарени имъ отъ сутанитѣ. Вдовицитѣ слѣдъ мжовата смъртъ, подиръ нѣколко мѣсеца, бивали сж оженвани на общински разноски. Геройски сж воювали противъ Янинския Али-паша, но когато сж разбрали, че е невъзможна по-нататъшната борба съ него, сами сж запалили въ 1821 г. кжшитѣ си и се рдзбѣгали. Мнозина отъ тѣхъ сж се заселили въ Сѣръ, други въ Солунъ или близкия Воденъ, а нѣкои дори въ Влахия, Египетъ и Гърция.

Сега ще се отбиемъ на югъ, къмъ *Костуръ*, сжщо разположенъ покрай едно езеро; за тамъ водятъ пѣтищата отъ всички страни. Мѣстността прѣди грознитѣ избухвания на възстанието е била доста благосъстоятелна. Мжжетѣ повечето отиватъ въ чужбина да работятъ млѣкарство, съ който занаятъ тѣ сж твърдѣ добрѣ запознати. Щомъ се събуди цариграджанинътъ, слуша гласа на костурския българинъ, който още на разсѣмване се грижи всѣки да се сдобие съ млѣко. Подиръ една година, понѣкога и по късно, тѣ се връщатъ у дома си, за да прѣкаратъ нѣкой мѣсець между своитѣ близки, и повторно отиватъ по печалби въ чужбина. Почти въ всичкитѣ села намѣрихме прилични черкви и училища. Въ врѣме на вълненията прѣзъ 1903 и 1904 г. Костурско и съсѣднитѣ Леринско и Островско най-много сж страдали отъ ожесточенитѣ борби отчасти между мохамедани и християни и отчасти между фанатичнитѣ гърци и българи-екзархисти. Цѣла редица села, като Загоричане, Емборе, Палеоръ, Дѣмбени и други, сж били опустошени или обѣрнати въ пепелища, а мирнитѣ жители—изклани или разпрѣснати.

Мжжетѣ носятъ чорапи (клашни), долни елечета (далами) отъ шаекъ и горни, минтани или аладжени, прѣзъ които прѣхвърлятъ намѣтала съ рѣсни, наречени *рѣсачки*. Млади булки обличатъ фустани, главата покриватъ съ кърпа, талията—съ алтамарка отъ шаекъ, прѣзъ които прѣхвърлятъ голѣма кърпа—*кусале*. Невѣститѣ се отличаватъ отъ останалитѣ по това, че главитѣ си украсяватъ съ дълъгъ пискюль, а старитѣ жени завиватъ главата си съ бѣли *дорпни*; кожухчетата си тѣ украсяватъ съ разноцвѣтни гайтани.

Градътъ е разположенъ на езеренъ полуостровъ и принадлежи къмъ най-красивитѣ въ цѣла Македония. Костуръ

(гръцко—Кастория) брой 6000 души жит.; българи има само 300, мохамедани 1600, гърци 3000 и евреи 750. Въ семействата много се говори български, но на улицата и въ обществото всъки обича да се издава за гръкъ.

Градската порта се намира въ единъ зидъ, който има значение да прѣдпазва града отъ ненадѣйно нападение. Почти на цѣлото гърло отъ полуострова се простира правителственото здание „конакътъ“. На сѣверната страна на градското възвишение се намира главната улица, покрита съ калдѣръмъ, и отъ нея се разклоняватъ страничните тѣсни улици, които отиватъ къмъ тепето. На самото тепе въ старитѣ врѣмена е стоялъ градъ Celetrum; днесъ на неговото мѣсто се намира митрополитската черква, около която сж разхвърлени нѣколко бѣдни кѣшички.

Жилищата, състоещи се повечето отъ едно или двеетажни здания, сж снабдени съ много балкони и веранди. Отъ тепето на Митрополитската черква се отваря прѣкрасна гледка. Наоколо се простира езерното равнище съ многобройни лодки, обиколено съ цвѣтущи поселения. Къмъ изтокъ на хоризонта се прѣгръщатъ планината Мурикъ съ планината Снѣжникъ (Синикъ план.); къмъ сѣвероизтокъ се простира продълговатиятъ гребенъ на Нерезка планина, покрита съ гъсти гори, а на западъ се изпрѣчва непривѣтливия Грамосъ. Езерната вода въ врѣме на лѣтните горещини при безвѣтріе се покрива съ ситно, зелено було, което придава на околността особенъ изгледъ.

Костуръ е мощенъ центъръ на фанатичното елинско движение, при всичко че най-близката околностъ е изключително българска; а и сега имаме неопровержими доказателства, че въ града нѣкога е имало други обстоятелства. Отдѣлните махали се наричатъ: Горица, Добра, Прозери, Сѣвериотикосъ махаласъ, Голубинца, Топлица, Крайна-вода, Стара-рѣка. Разбира се, че не ще много филоложки умъ да се разбере, че всичкитѣ тия названия не сж гръцки.

Нѣколко пѣти сж се опитвали да отворятъ тукъ българско училище, но едвамъ въ 1889 год. сж успѣли въ това.

Още до началото на XIX. столѣтие сж се запазили тукъ слѣдитѣ отъ стария градъ Celetrum. Ponguille намѣрилъ тукъ слѣдитѣ на старъ мегданъ, обрасналъ съ трънакъ, съборени бани, стълбове отъ седемдесетъ черкви и параклиси. Акрополисъ (градската крѣпостъ) се е показвалъ въ видъ на четиностранна крѣпостъ, която свидѣтелствува за голѣмо архитектурно изкуство на старитѣ римляни. Козитѣ сж глождали брашляна и дивата лоза, които буйно растѣли по развалинитѣ, а съскането на змиитѣ се е чувало изъ гробоветѣ, които сж били осквернени отъ користни грабители. Пѣтникътъ е питалъ водача, какъ се наричатъ развалинитѣ, по които тѣ стѣпватъ. «Кой ги знае», отговаря той, и стоящитѣ наоколо се чудятъ, какъ може нѣкой да се интересува за тия разхвър-

лени камъни. Костурскитѣ жители не сж знаели названия Celetrum и Justinianopolis, които на собствената имъ почва нѣкога сж цвтѣли. Владиката ни най-малко не се отличавахе въ това отношение и отъ най-простия овчарь.

Костурскитѣ митрополити носѣли сж нѣкога титлата «екзархъ на всичката стара България»; по-послѣ тя била ограничена съ «екзархъ на долна Македония», за да се потуши спомена на нѣкогашното черковно самоуправление. Това е станало едвамъ въ 1870 г., когато българитѣ сж си издѣйствували своята черковна независимостъ отъ грѣцката патриаршия.

На границата между водитѣ на Островското и Костурското езера, на една висока скала е кацналъ градъ *Клисура* съ своитѣ тѣсни улички, населявано изключително съ цинцари или куцовласи. Кжщитѣ сж каменни и сж построени подъ такава урва, че ви е страхъ да не би нѣкой порой да дойде и да смѣкне скалата, заедно съ всичко, находяще се на нея, въ дълбоката пропасть.

Жито на голата тукъ почва не може да расте, гроздето не узрѣва и хранитѣ населението трѣбва да си ги докарва отвънъ. Мжжетѣ отиватъ по чужбина като земледѣлски работници; занимаватъ се тѣ съ търговия, занаятъ и нѣкои ставатъ и овчари. Каква цѣль прѣслѣдватъ клисурцитѣ въ своя животъ? — Да спечелятъ въ чужбина повече пари, за да могатъ да си построятъ кжщичка въ своето скално гнѣздо, да се оженятъ за хубава влашкиня и да прѣкарватъ по 2—3 мѣсеца годишно при сѣмейството си. По голѣмата частъ отъ живота си тѣ прѣкарватъ вънъ отъ роднитѣ си скали — по печалби въ чужбина. Народното движение е достигнало и до тѣхъ. Султанското правителство имъ е позволило да си иматъ свой мухтаръ (кметъ); то ги пази отъ грѣцкитѣ фанариоти и позволява имъ да си отварятъ ромжнски училища и ромжнско богослужение.

Близко до селото *Дупякъ*, на сѣвероизтокъ отъ Костуръ, сж намѣрени едни развалини, които се простиратъ отчасти въ подножието на планината и отчасти на върха ѝ; тия развалини иматъ подобенъ характеръ, какъвто забѣлѣзваме на Киклопскитѣ или Пеласгийскитѣ зидове. Има мнѣние, че въ тия мѣста се е намирала старата *Орестея*. На темето се намиратъ пещери, за които населението приказва много приказки.

Въ градецъ *Маврово* всѣка година на 25 септемврий. става панаиръ. Казватъ, че първоначално тоя панаиръ ставалъ въ Kosmopolis, и послѣ е билъ прѣхвърленъ тукъ, когато е била основана костурската архиепископия, което е станало въ X. столѣтие. Но кой градъ се е викалъ Космополисъ и откъдѣ произхожда названието «Добери», съ което наричатъ годишния панаиръ, никой не можа да ми каже. Не се ли намираме тукъ близко до стария градъ Dobër? Нѣкога търговцитѣ, идещи отъ Босна, Горна Албания, Тесалия, Епиръ и Македония, като сж посѣ-

щавали панаира въ *Стурза*, отивали сж въ *Dober* за да привършатъ търговската си година. Посоката на тѣхнитѣ патувания, които водятъ началото си, безспорно, още отъ старо врѣме, ни навежда на особени мисли.

Близко до Маврово, около единъ километъръ разстояние, се намира селотр *Крампени* (*Karpeni*) — жалкъкъ остаткъкъ отъ единъ градъ, който нѣкога е ималъ многохилядно население и се е наричалъ *Argos-Oresticum*. Тукъ въ близката околнотъ често пѣти намиратъ въ нивитѣ Пеласгийски старини. Както Орестъ, така и потомцитѣ му ги е прѣслѣдвала сждбата. Моръ, войни и гладъ сж покосили гражданството, което поддържало сказката за своето първоначално произхождение. Правителственитѣ книжа за Костурската покрайнина всѣкога сж били огласявани подъ названието «Крампени». Това е единствениятъ отзвукъ на загинала слава; и нито единъ уединенъ надписъ не е било възможно да се намѣри измежду разхвърлянитѣ камъни.

Рѣкитѣ, които текатъ по западна посока отъ Костуръ, съдържатъ, както и Бистрица, малко количество златенъ пѣськъ. Водачтъ на *Ponquille* му е обяснявалъ, какъ циганитѣ добиватъ златнитѣ зрънца. Нѣкои отъ тѣхъ се разпрѣсвали по брѣга, за да търсятъ, кждѣ най-много има надежда за добра находка; други изпирали златнитѣ руна, или пѣкъ — стари вълнени черги, които потопявали въ водата, за да се събира на тѣхъ златниятъ пѣськъ; трети промивали прѣчистения пѣськъ въ корито. Цѣлото течение на Бистрица сж си раздѣляли на малки участъци, отъ изворитѣ до Гревенската каза, кждѣто рѣката става вече дълбока. Днесъ вече и на циганитѣ не изнася да дирятъ злато въ напуснатитѣ участъци на рѣка Бистрица.

Коя е границата между грѣцкия и бѣлгарския елементи? — Съ тоя въпросъ се е занимавалъ още въ началото на XIX. столѣтие споменатиятъ *Ponquille*; той означилъ рѣка Бистрица за таква, при всичко че славянскитъ елементъ се намира още по на югъ, тѣй като на дѣсния ѣ брѣгъ славянскитѣ селца сж се допирали дори до Сербия (Селфидже).

Много славянски общини сж се увлѣкли отъ лѣскавото име на еленизма; грѣцитѣ бѣгатъ отъ тежката полска работа, изселватъ се отъ тукъ, а напуснатитѣ отъ тѣхъ села завзематъ придошлигѣ отъ сѣверъ бѣлгари.

Изъ «*Časopis Českých turistů*».

Прѣвелъ: Ф. В. Сплитекъ.

М. Теофиловъ.

КАРТИНИ ИЗЪ ФАНТАЗИЯТА И ЖИВОТА*).

Успѣхътъ.

Бѣше въ една пролѣтна слънчева утрина. Успѣхътъ вървѣше изъ пѣтя си и всички го поздравляваха учтиво.

Но когато случайно метна погледъ назадъ, той забѣлѣза една тъмна точица, която приближаваше. Той не обърна внимание на това и продължаваше смѣло да крачи напредъ.

Но слѣдъ малко нѣкакво малко любопитство го поразчопли и пакъ погледна назадъ.

„Ба! Едно джудженце бѣга слѣдъ мене!“ извика той усмихнатъ и продължи.

Стана обѣдъ; малкиятъ бѣгачъ настигна и Успѣхътъ очудено видѣ, че това не бѣше джудже, както мислѣше; о не единъ мжжъ, съ една глава по-висока отъ него.

„Ще вървиме заедно!“ каза пристигналиятъ. Това не се хареса на Успѣхътъ, защото лицето му бѣше отвратително. Но той прѣмълча търпеливо, за да се не помисли, че се страхува.

И тръгнаха тѣ, двамата, и който ги срѣщнеше, поздравляваше ги хладно или никакъ.

А слънцето се спущаше сѣ по-низко и по-низко и сѣнката на спжтника растѣше както тая на Успѣха.

Стана нѣщо чудно. И Успѣхътъ рѣши да измѣни първото си мнѣние — да не обръща внимание на своя спжтникъ. И той го заговори.

„Твърдѣ чудновато нѣщо е твоята сѣнка, другарю! Та тя се движи тѣй самостоятелно, зема такива форми — сѣкаш ли женски — сжщо живо, съвсѣмъ отдѣлно отъ тебе сжщество“.

„Та това е тѣй. Почакай още малко, тя ще се отдѣли съвсѣмъ и, като жива, ще застане на твоя страна“.

И това стана.

Сѣ по-дълбоко потѣваше слънчевиятъ дискъ, сѣ по-голѣми ставаха сѣнкитѣ.

Тогавя сѣнката на неприятния спжтникъ внезапно се въплоти и тръгна отдѣсно на Успѣха въ — фигурата на жена съ отвратителни черти.

Ужасѣнъ, Успѣхътъ отскочи назадъ и плахо извика:

„За Бога! що сте Вие?“

Лукаво се усмихна неговиятъ спжтникъ и отговори:

„Завистята — а клюката е това, моята въплотена сѣнка“.

*) Изъ David Haeck's „Phantasie-und Lebensbilder“.

Признакъ.

Дѣ бѣше то ? Да, една отъ ония модни бани, дѣто отиватъ само тия, които едвали страдатъ отъ друга болестъ, освѣнъ отъ злато-жълто разположение.

Но, къмъ едно общество, въ което бѣха застъпени различни народности, принадлежеше сжщо единъ господинъ, за който съвсѣмъ много се говорѣше, разбира се, въ негово отсъствие. Единъ приятенъ събесѣдникъ, много пжтувалъ и много узналъ, както се разбираше отъ говора му, — никакво чудо, че бѣше налице въ цѣлото общество ! Върху това нѣмаше второ мнѣние. Но това мнѣние се раздѣляше, щомъ ставаше дума за неговата народностъ. Единъ мислѣше, че е французинъ, другъ — русинъ, британецъ, американецъ. Само сдинъ старъ господинъ твърдѣше, че е неговъ съотечественикъ, т. е. българинъ.

Отъ държането му не можеше да се разбере нищо; той говорѣше нѣколко езика еднакво добръ; да го изпита — не се рѣшаваше никой. Хвърлѣше ли му се въпросъ-вждица, той я не лапваше — може би, съ намѣрение, а, може би, и не. Името му сжщо тѣй не можеше да даде нѣщо опрѣдѣлено. Казваше се. . . . Ахъ, да — забравихъ му името.

И обществото, въ свободнитѣ си часове, — а такива бѣха въ изобилие, си блѣскаше не малко главата върху тоя въпросъ.

И ето, сдинъ день разискванията бѣха въ своя разгаръ, но той влѣзе и тозъ часъ аамлѣгнаха всички. Бързо се заговори за едно книжле, което недавна излѣзе и пълнѣше вече витринитѣ на всички книжарници. То трактуваше единъ въпросъ на деня и бѣше, мимоходомъ забѣлѣзано, твърдѣ ефтино. Почти всѣки отъ присжтвующитѣ го имаше въ джеба си.

Господинътъ, чиято народностъ не знаеха и, която всѣки тѣй охотно искаше да знае, се заинтересува сжщо не по слабо отъ това книжле, съдържанието на което — чудно ! — му бѣше досега непознато. И щомъ чу отъ хода на разговора, възбуди по-силно жаждата му да се запознае съ събитieto.

„Ха, да — трѣба да го прочета още днесъ“ — извика той. И, като се обърна къмъ съсѣда си, прибави : „Ще бждете ли тѣй добри да ми дадете книжлето до утрѣ заранъта?“

Разбира се, тоя се съгласи. . .

„Е, нѣмахъ ли право?“ — извика стариятъ господинъ, щомъ непознатиятъ си излѣзе.

„Какво ? — за какво ?“ — питахъ отведнажъ.

„Азъ твърдѣхъ, както знаете, че той е българинъ, и ето — доказателството. Защото — да бждешъ богатъ и да заемешъ едно книжле, което се продава по дукянитѣ за нищо и никакъвъ никелъ — това може да направи единствено само нѣкой отъ моитѣ съотечественици !“

Н. С. Додовъ.

ДУПНИШКА РИЛА ПЛАНИНА.

Излетъ до Седемтъ езера.

Въ началото на м. августъ миналото лѣто ние, Дупнишкитѣ туристи, съ нетърпѣние слѣдѣхме, кога ще се дигне мъглата отъ върховетѣ на Рила, за да ги посѣтимъ. Най-сетнѣ на рискъ — понеже не бѣ устойчиво врѣмето — опрѣдѣлихме желаниетъ ни излетъ до Седемтъ езера и Урдинатъ езера да стане на 8, 9, 10 и 11 августъ. На излета се отзоваха по-малко туристи, отколлото обѣщаваха.

Врѣмето при тръгването ни отъ Дупница не ни твърдѣ радваше — даже зароси. Но постоянство! Затова пъкъ се снабдихме съ по-добро облѣкло. Първата нощ спяхме въ хотела при банитѣ (Дупнишка Горна-Баня). На другия день сутринтъя небето бѣше ясно. Прѣдстоеше ни да си попълнимъ провизиитѣ и да намѣримъ коне, които да носятъ товара ни по Рилскитѣ височини. Едвамъ въ 8¹/₂ ч. потеглихме по дефилето на Валявица (малка рѣчица). Въ 9 ч. и 45 м. стигнахме на Валявишкия изворъ. Температурата на водата му бѣ 7°, а на въздуха — 17°. Псчивка — 15 м. На „Зелени прѣслабъ“ бѣхме въ 10 ч. и 50 м., а при Скакавица — въ 11 ч. и 40 м.*) Обѣдвахме, безъ да разтоваряме конетѣ, защото ни заплашваше припичането на слънцето.

Отъ 11 ч. и 50 минути продължихме въ лѣво прѣзъ гората, а не въ дѣсно по Скакавица. Въ 12 ч. и 30 м. тѣпчихме вече мѣстността „Зла-бара“ — опасно мочурливо мѣсто, което сега, благодарение на дългото бездѣжие, бѣше изсъхнало. Пжтеката води все изъ гжста иглолистна гора. Въ 1 ч. настѣпихме царството на клека — минахме говедарницитѣ и пжтеката измѣнява ю.-и. посока и трѣгва право на ю., за да излѣзе на първата равнина, Пжтеката тукъ лесно се губи, затова поставихме надписъ на единъ голѣмъ камѣкъ: „Б. Т. Д. — за 7-тъ ез.“ Пжтеката прѣзъ равнината слабо се познава; посоката ѝ е ю.-и., напуска горното плато, като трѣгва по рѣба му надъ р. Джерманъ, а послѣ по наклона му по много слаби пжтечки, за да слѣзе на наклонената равнинка покрай рѣката — и послѣ по дѣсната страна на рѣката до самото първо езеро, наречено *Рибното*. При езерото бѣхме въ 2 ч. и 15 м. — значи за 5 ч. и 45 м. стигнахме отъ с. Баня дотукъ съ товарни коне.

Разположихме се на източната страна на езерото, всрѣдъ клека. Гледка прѣкрасна: прѣдъ палатката ни езерото блѣснало, нататѣкъ се издигатъ канаритѣ за второто езеро, изъ които се спуща пѣнливъ потокъ, задъ тѣхъ — втори канари и екалисти върхове. Врѣмето е тихо и приятно. Пѣстървитѣ въ езерото често се изхвърлятъ надъ водата за насѣкоми. Двама отъ туриститѣ, по-рано дошли,

*) Вж. год. VII Б. Т., стр. 115.

кжпѣха се въ езерото. Температурата на водата бѣ 16°, която се запази толкова и прѣзъ нощта; а тая на въздуха отъ 17° прѣзъ нощта стана 9.

Играта на пѣстървитѣ възбуди въ менѣ старата ми страсть — да ловя пѣстърви съ вждица. Набързо завързахъ готовата ми вждица за прѣта, който носѣхъ отдалечъ, намѣрихъ червеи и се затичахъ къмъ южната страна, дѣто най-много се изхвърляха рибитѣ. Пускахъ, — пускахъ, дрѣмахъ, — дрѣмахъ около единъ часъ — риба нѣма — тя избѣгваше навжтрѣ. Отчаянъ, трѣгнахъ да търся камъни „безъ цѣна“. Канаритѣ тукъ сж масивенъ гранитъ и ронливъ ортокласъ — пѣсѣчникъ съ 24-стѣнни гранитчета. Търсейки по-голѣми гранитчета, трѣгнахъ къмъ върха надъ първото езеро. Той е частъ отъ гребена, който отдѣля котловината на Седемтѣ езера и р. Джерманъ отъ долината на р. Правъ Искъръ и двѣтѣ му езера. Отъ върха, цѣлъ обрасълъ съ клекъ, се вижда само долното езеро и цѣлата Искърска долина. Най-високиятъ връхъ на този гребенъ е Харамията — усамотенъ тризбѣнъ голъ гигантъ, който краси и се оглежда въ източнитѣ и южни части на второто, третото и четвъртото езера. Като слизахъ, ужъ за по-бързо, вмѣсто по пжтеката, спуснахъ се изъ единъ улей, което бѣ много рискувано. Щомъ пристигнахъ при другаритѣ, веднага се разположихъ да сърбамъ съ най-голѣма жажда и приятность чая — неощѣнимо питие по тия мѣста! Сладката вечеря и приятнитѣ разговори (масали) при лунното освѣтление около голѣмия огънь сж незабравими! При все че ношната температура не бѣ ниска — 10°, но ношниятъ планински вѣтрецъ не позволи на мнозина да оставятъ огъня да изгасне.

На 10. ясното утро ни обоори и развесели още при събуждането ни. Пихме чай, закусихме, натоварихме багажа на конетѣ, поставихме туристка забѣлжка на голѣмата скала и трѣгнахме.

Първото езеро, Рибното, има донѣидѣ елипсовидна форма: дължината му е 260 м., ширината — 130, дълбочината по края — до 3 м. То е 2080 м. надъ морето. Вода въ езерото се стича отъ рѣкичката, която се спуска отъ второто езеро. Рибното езеро е получило справедливо името си: много риба — пѣстърва се вѣди въ него. Ако не е то като хранилище на пѣстървата, лесно би я унищожили всичката въ рѣката разни рибари чрѣзъ размѣтане водата, и даже чрѣзъ тровене и съ динамитъ. Дано нашитѣ горски власти и въобще хората, които трѣбва да пазятъ тѣзи природни богатства, се стреснатъ по-скоро и спратъ опустошението на нашитѣ планински рѣкички огъ хубавата пѣстърва! Законътъ за риболовството не се спазва даже и отъ самитѣ горски власти.

Второто езеро е на ю-и. отъ първото. Пжтеката, по която минаватъ товарни животни, е въ дѣсно покрай дѣсната рѣкичка, що иде отъ малкото езеро, — и горѣ на билото отива налѣво покрай второто езеро. Нпе, за по-бързо, поехме направо по склона, 70 – 80 м. високъ, изъ канаритѣ покрай рѣкичката, що спада отъ това езеро. За 15 м. се искачихме при него — на 2170 м. надъ морското равнище. Минахме прѣзъ естественъ камененъ калдърѣмъ — настилка, изъ

която се процъжда водата. Познава се, че езерото е доста намалѣло прѣз лѣтото. Формата му е неправилна окръжност: дължина 190 м. и широчина 165 м. То е по-плитко (1—2 м.), навѣрно, най-плиткото отъ 7-тѣ езера. Пейзажътъ на това езеро се краси отъ в. Харамията (или Църната скала, наричанъ отъ нѣкои), който страховито се е издигнатъ 200—300 м. надъ езерото и е готовъ на всѣка минута да пусне нѣкоя отъ напуканитѣ канари, та да изплаши всичко живо тукъ съ десеторнитѣ си ехтежи!

Третото езеро е на югъ отъ второто. Пжтеката минава надъ едно широко рѣчно корито, което ще да е било продължение отъ второто езеро. Изъ това корито сега се стича частъ отъ волата на третото езеро. За 15 мин. стигнахме при него — 2200 м. височина. То (третото ез.) остава въ дѣсно отъ пжтеката, която отива направо къмъ горнитѣ езера. И това езеро не прави силно впечатление отъ тази (източната) страна. Сжщинската му голѣмина и дължина се вижда отъ ю. и. му възвишение. Формата му е неправиленъ петожгълникъ; дължина има околс 200 м. Водата му изтича на двѣ страни: на изтокъ къмъ второто ез. и на с.-з. къмъ първото езеро, дѣто се слива съ рѣчичката му. Между с.-западното поточе, отъ една страна, и източното съ второто езеро, отъ друга, се намира едно възвишение отъ 30—40 м. високо. Вода въ третото езеро дохожда отъ четвъртото и извира отъ ю. зап. мочурливо мѣсто. Дълбочината на това езеро е до 2—3 метра.

Петъ минути на ю. и. съ възвишение до 20 м. се намира четвъртото езеро, наречено *Кривото ез.* (Кривия гьолъ). То е най-дългото и е на 2200 м. височина. Състои се отъ двѣ части—западна и източна, почти еднакво голѣми, които части се съединяватъ съ по-тѣсна частъ (15 до 30 м. широка). Дължината на цѣлото езеро е до 550 м., широчината—до 200 м., дълбочината—до 8—10 м. и има форма на цифрата 8 съ посока отъ из. къмъ западъ. Източната страна на Кривото езеро е най-живописна, особено при тихо и ясно врѣме: цѣлата източна половина се влава въ дълбокъ проломъ като фиордъ съ високи (200—300 м.) и надвѣсени канари, които се ярко оглеждатъ въ бистрага дълбока вода заедно съ надвѣсенитѣ прѣспи снѣгъ, събрани и сблѣскани тукъ отъ зимнитѣ снѣжни виелици. Напродѣтъ единъ високъ водопадъ се спуска отъ южнитѣ канари; той иде отъ седмото езеро и, щомъ напуене езерото, спуска се почти направо изъ отвѣснитѣ канари, пада въ елрия сипей, изъ който се просмуква и вмѣква въ езерото. Топлината на водата въ западната частъ бѣше 10° С; въ източната страна не я измѣрихъ, но прѣдполагамъ да е била 13 или 14°, защото тамъ се стича снѣжната вода отъ прѣспитѣ. Другарьтъ ни П., любетель-фотографъ, очарованъ отъ гледката, която се открива отъ полцитъ*) надъ това езеро, около единъ часъ обикаля изъ тѣхъ съ доста

*) Полци се наричатъ малки равнинки между отвѣснитѣ канари, които нѣкаждѣ сж наредени правилно — терасовидно, а другидѣ сж разхвърлени.

голям рискъ, за да схване по-добър цѣлата богата гледка: долнитѣ езера съ надвѣсенитѣ върхове, долината на Джерманъ, Дупнишкото и Самоковското полета, Верила, Витоша и Стара планина. Но фотографията не може да схване всички тѣзи близки и далечни гледки съ същата яснотъ и живостъ, съ която ги схваща окото. Сжш и описанията не могатъ да прѣдаватъ живостта и красотата на природата тѣй, както схваща и придава окото, затова идете и вижте!

Петото езеро, наречено Черното езеро (Черния гьолъ), е 7—8 минути на ю. и. отъ Кривото езеро. То е 15—20 м по високо. Това езеро, наречено още Бѣбрековидно, защото прилича на бѣбрекъ, привлича вниманието на пѣтника като чисто и голямо езеро. Тукъ не се забѣлжаватъ плитки, тинясали и тревясали мѣста по края, както въ нѣкои отъ другитѣ езера. Това е сѣщинско планинско езеро — чисто, дълбоко, съ тъмносинъ цвѣтъ, за което и народътъ го е нареклъ Черниятъ гьолъ. Дължината му е 360 м., широчината — до 150 м., дълбочината — 10—15 м.; разтила се отъ изтокъ къмъ западъ. Сѣверниятъ му брѣгъ е малко наклонено пасбище, високо 10—15 м., което е началото на дългия плоскъ гребелъ между р. Скакавица и Джерманъ — при най горнитѣ имъ течения. Надъ горния му брѣгъ се издигатъ надвѣсени канари и сипеи, високи 100—200 м.; нѣкждѣ канаритѣ се спускатъ направо въ езерото на голѣма дълбочина. Западната страна на езерото се завършва съ малко възвишение (1—2 м), дълго ло 10 м., прѣзъ което, ако се прокопае, цѣлото езеро би изтекло въ Скакавишкото езеро, което е 200 м. по ниско. Източниятъ брѣгъ е низкъ, равенъ, трѣвистъ. Отъ тукъ изтича водата къмъ четвъртото езеро. Тукъ минава и пѣ еката, която започва да се катери по голѣма стрѣмина; отначало кривуличи въ дѣсно отъ езерната рѣкичка, що спада отъ шестото езеро, а послѣ минава въ лѣво. Това мѣсто — отъ петото до шестото езера — е най-опасно за минаване, особено съ товарни животни, защото пѣтеката не е лична и е много стрѣмно и скалисто.

Понеже искахъ добръ да се ориентирамъ за началото на р. Скакавица и р. Горица, затова трѣгнахъ отъ западния край на Бѣбрековидното езеро къмъ върха между него и Скакавишкото езеро. Видѣхъ, че е много стрѣмно и рискувано, но трѣбваше да се искача горѣ. Облѣкохъ си палтото, намѣстихъ дреболинитѣ по джебевѣтъ — освободихъ си рѣцѣтъ, за да се държа здраво о камънитѣ, и трѣгнахъ. По едно врѣме, като издигнахъ главата си, видѣхъ, че съмъ полъ отвѣсна канара, че въ лѣво е отвѣсенъ ровкъ брѣгъ, по който лесно може да се слети въ езерото, а въ дѣсно — почти отвѣсенъ скалистъ улей. Прѣдпочетохъ улея. Благодарение, че камънитѣ бѣха грапави, та се не хлъзгахъ! Избавихъ се най-сетнѣ, — на върха съмъ! Тамъ двѣсно удоволствие — прѣдолѣхъ едно прѣпятствие и се ориентирахъ въ околността. Скакавишкото езеро се разтила цѣло прѣдъ менъ; на 4—5 км виждамъ края на езерната скакавишка когловина, отдѣго се спуска и първиятъ Скакавишки водопадъ. И мисля: щомъ е тамъ този водопадъ, много

напрѣзаръ (скоро) ще се дойде по Скакавица, прѣзъ най-горния водопадъ, изъ Скакавишкото езеро и право на петото — Бъбрековидното езеро. — „Открихъ най-кжсия пѣтъ за Индия!“ — Ще го опитаме нѣкога!

Наблизу задъ този връхъ се намира другъ. Възкачихъ се на него. Видѣхъ началото на р. Горица (Овчарската рѣка) и долината ѝ, която отначало има малъкъ наклонъ, по-надолу постепенно става по-страшна и по-стрѣмна и най-долу завършва съ десетина водопада, отъ които най-долнитѣ два (10 мин. отъ с. Овчарци) иматъ 12 и 25 м. височина.

Тръгнахъ къмъ шестото езеро и мислѣхъ, че не е много далечъ; но едва слѣдъ половинъ часъ по високата равнина се озовахъ надъ него. Новиятъ пейзажъ ме накара да се спра и да му се полюбувамъ. Долу, въ дълбока пропасть, се синѣе шестото езеро, по-долу е Кривото езеро съ стрѣмнитѣ канари и върхове; задъ тѣхъ — други върхове; подаватъ се жбатитѣ каменливи върхове на Елени-връхъ, Копнитѣ, Попова-шапка и др., а далечниятъ хоризонтъ се владѣе отъ Чадъръ-тепе, Мусала и въ дѣсно — купчина жбати върхове, навѣрно Юрушки-чалъ. Уморенъ отъ гледане, слѣзохъ най-послѣ изъ ровката наклонность до езерото — при другаритѣ си.

Шестото езеро е наречено Чанакъ-гьолъ, защото е вложено като въ паница. То е на 2400 метра височина. Бистротата му вода е накарала група туристи, минали тукъ прѣди 4—5 години, да го кръстятъ „Сълза“, отбѣлзано на една плоча надъ него. Много сполучливо име! Бистротата и красотата на това езеро спиратъ пжтниците на по-голѣма почивка и на обѣдъ при него. Направихме и снимка на прѣкрасната гледка. Тамъ се намираме между отиѣсни жбати канари, а задъ насъ блещатъ три езера (вижъ картината), стѣрчатъ върхове, разстилатъ се пространни борови гори, долу сж прострѣни полета, задъ тѣхъ — планини. Тукъ-тамъ между канаритѣ, 100—200 метра високи, имаше десетина прѣспи.

Формата на Чанакъ-гьолъ е елипсовидна. Тѣчната му голѣмина не може да се измѣри, защото едната му половина е непристъпна. Дължина ще да има до 220 м., широчина, до 180 м., а дълбочина — колкото петото (10—15 м.). Температурата на водата бѣше 13°C, а на въздуха — 14° (въ 1 ч. и 40 м. сл. об.).

Пжтеката отива на изтокъ къмъ върха. Тя е доста стрѣмна — и плаши окото на непривикналия туристъ. За 10 минути бѣхме на височината, дѣто се виждатъ и 7-тѣ езера. Оттамъ се хвърля общо погледъ на всичкитѣ езера и се вижда тѣхната свързаность. Водитѣ отъ седмото, шестото и петото езера спадатъ направо въ четвъртото; водата отъ послѣдното спада въ третото, отъ което пѣкъ се разлива въ двѣ страни — въ второто и въ рѣката къмъ първото; водата отъ второто езеро спада въ първото.

Седмото езеро е на изтокъ, 10 м. по ниско отъ височината (езерния връхъ). То е въ плитка котловина, дълбока отъ 10 до 80 м. Наоксло има сипеи и пасбище. Формата му е елипсовидна — 150 м. дълж. и 90 м. шир., и е дълбоко 1—2 м. Температурата

на водата му е 15°C . Това езеро не може да се гордѣе съ поетична околностъ, но пъкъ е най-високо отъ всички. Тръбва да е на 250 м. надъ морското ниво.

Югъ Седмтѣ езера на Рила планина.

Пжтеката нататкъ води тъкмо надъ Кривото езеро. Единъ отвѣсенъ дълъгъ еипей подканя всѣки пжтникъ да търкулие нѣкой камъкъ (тукъ има само плочи) и да му слуша продължителния ехтежъ, докато изтрѣска долу въ камънака до езерото. — По-нататкъ, като ее закрие четвъртото езеро, зърнатъ се други двѣ

езера; тѣ сж езерата на Правия Искъръ, отъ който е взета вода за Сапаревската вада.

На високата равнина пжтеката не се познава. За монастыря се тръгва право на югъ. Ние продължихме къмъ изтокъ. Минаваме по гребена между Урдинитѣ езера и Правия Искъръ. Урдинитѣ езера виждаме насрѣща, блѣснали между малки скалисти връхчета, всрѣтъ една голѣма котловина. Тѣ сж четири малки езерца всрѣдъ котловината и двѣ по-долу въ долината. Тамъ, дѣто гребенътъ се най-много стеснява надъ пжтеката, има голѣма скала, почервенѣла отгорѣ; отчукахме и видѣхме, че има асбестъ. Този гребенъ нататкъ се разширява и образува пространното Червенобрѣшко пасбище, което постепенно слиза къмъ Искровската долина. Два часа ходихме по голото пасбище надъ Урдина рѣка и единъ часъ слизахме изъ боровата гора, и сѣ търсихме пжтека да слѣземъ въ Урдина рѣка, но напусто — навсѣкдѣ се надвѣсвахме надъ пропасти, високи 100—200 м. Едвамъ слѣдъ три часа отекчителенъ, се надолелъ пжтъ стигнахме въ равнината на Урдина рѣка.

Тукъ ношувахме и на другия день останахме на почивка. Въ 2 ч. слѣдъ обѣдъ потеглихме за с. Баня. Ала пътя не знаехме, та бѣхме принудени да изплащаме грѣховеѣ си по стрѣмнитѣ кози пжтеки на възвишението „Св. Духъ“.

Въ Баня пристигнахме бодри и весели въ 8 часа вечерята.

Отчети на клоноветѣ на БТД за 1909 г.

Долнобански клонъ «Ибъръ».

Прѣзъ изтеклата 1909 г. клонътъ брои 20 души членове. Записани сж нови членове: Хр. Апостоловъ, Александъръ Барзовъ, Захари П. Георгиевъ и Ангелъ Дамяновъ. Отписани сж: Вълчо Добревъ, Д. Малджиевъ, Т. Анастасовъ, Св. Георгиевъ, П. Поповъ, Т. Стояновъ и Н. Златаровъ по причина на прѣмѣстване, а Д. Сестримски, Н. Калайджиевъ, Иванъ Поповъ, Ст. Луковъ и Ст. Константиновъ — за неизпълнение задълженията си спрѣмо клона. Нито единъ отъ отписанитѣ членове не сж повърнали значкитѣ на клона.

На 28 мартъ т. г. се състоя годишното събрание на клонъ на ни, прѣдъ което настоятелството даде своя отчетъ. Смѣткитѣ се прѣгледаха отъ контролната комисия: Г. Н. Луджевъ и Н. Петринъ. Въ новото настоятелство влизатъ туриститѣ: Д. А. Цвѣтковъ, прѣдседателъ, К. Симоновъ, секретаръ, Ил. Дебеляновъ, касиеръ, и Г. Н. Луджовъ, домакинъ.

Събранието гласува слѣдния бюджетъ за 1910 година:

Приходъ:

Членски вносъ отъ 20 члена.	120 л.
Отъ недобори	100 „

Отъ прѣдставления и вечеринки	50 л.
» абонам. на сп. «Б. Туристъ»	20 »
» записнина	10 »
» случайни приходи	10 »

Всичко приходъ . 310 л.

Разходъ:

Приносъ къмъ централ. каса 25%	. . . 30 — л.,
Дългъ за флагч. и тѣжки на юнош. туристи 9'85	»
за делегати на събора въ София	30 »
» канцеларски потрѣби	5 »
» водачи и поздравии	10 »
» сбирки	10 »
» абонаментъ на сп. «Българ. Туристъ» .	20 »
» значки	10 »
» непрѣдвидени	20 »
» седѣнки	20 »

Всичко разходъ . 164'85 л.

Вънъ отъ членскитѣ вноски, всѣки членъ се задължи да постави на свои разноски по два показалци на най-важнитѣ пунктове изъ клоновата областъ по наредба и указание отъ настоятелството.

Прѣзъ лѣтния сезонъ клонътъ ни устрои многодневни излети изъ Родопитѣ, Ихтиманскитѣ планини, Рила и «Еледжикъ», а еднедневни — изъ близкитѣ мѣстности.

Отъ многодневнитѣ излети най-добрѣ бѣше посѣтенъ онзи до историческия «Еледжикъ», а другитѣ по-слабо.

Контролната комисиия въ своя си докладъ констатира, че за финансовата 1909 г. въ касата си клонътъ има само 22 л. въ наличностъ и слѣднитѣ дългове къмъ централната каса: приноса 25% отъ 120 л. — 30 л., абонаментъ на сп. «Б. Туристъ» — 30 л., за 5 тур. значки — 10 л., прибранъ абонаментъ за сп. «Б. Туристъ» отъ поручикъ Самоковлиевъ и капитанъ Вълковъ — 4 л.; всичко — 74 л.

Прѣзъ тази година клонътъ ни е ималъ двѣ срѣщи съ Пловдивския, Софийския и Бѣловски клонове — на Костенския водопадъ и на манастиря св. Петъръ, Т. Пазарджийско.

Прѣзъ сезона на седѣнкитѣ се устрои само една седѣнка, която бѣше посѣтена отлично отъ туристи и госте.

За да популизира своя край и да добие срѣдства за изпълнение по-лесно дружественитѣ цѣли, клонътъ ни взе рѣшение да отпечати въ 1000 екземпляра подаренитѣ отъ туриста А. Д. Цвѣтковъ описания: «На Мусала» и «Изъ Македония». Къмъ дарителя клонътъ изказва своята сърдечна благодарностъ. За прѣдседател: *Хр. К. Апостоловъ*. Касиеръ: *К. Симоновъ*.

Пловдивски клонъ «Калояновъ-врѣхъ».

Пловдивскиятъ клонъ е новъ; той не е прѣживѣлъ още една пълна година. Прѣди нѣколко години въ Пловдивъ е има-

ло туристски клонъ, но както бързо е билъ възникналъ, така сжщо бързо е изгасналъ, безъ да е оставилъ каквато и да била слѣда. Нуждата ни отъ туристски клонъ се е чувствувала отдавна, ала липсвала е инициатива. Такава се яви въ лицето на учителя С. Д. Скрински. Той, прѣдаденъ отъ сърдце на туризма дѣецъ, свика на 25 май 1909 г. едно събрание отъ любители на спорта и слѣдъ размѣна на мисли, нареди да се избере единъ врѣмененъ комитетъ, който въ най-късо врѣме да приготви проекто-уставъ за основаване клонъ отъ Българското Туристско Дружество. Тоя врѣмененъ комитетъ се е състоялъ отъ слѣднитѣ лица: С. Д. Скрински, С. Шишковъ, гимназ. у-ли, Н. Груевъ, банковъ чиновникъ, и Д. Поповъ, основ. учителъ. На 19 юни с. г. е било свикано ново събрание, което е разисквало и приело окончателно прѣдложения отъ въпросния комитетъ проекто-уставъ и е било избрано настоятелство въ слѣдния съставъ: прѣдседателъ — П. Д. Жилковъ, бившъ окржж. училищ. инспекторъ; подпрѣдс. — Н. Груевъ, банковъ чиновникъ; секретаръ — Ат. Поповъ; касиеръ — Ст. Дончевъ, банковъ чиновникъ; домакинъ — Г. Бойкиновъ; свѣтници — Х. Стефановъ и Д. Кожухаровъ; контролна комисия — С. Шишковъ и Пиронковъ. Така конституирано настоятелството, то е имало до 31 декември 1909 г. 10 засѣдания, въ които сж разисквани главно въпроси отъ организационенъ характеръ, приемани сж нови членове и сж взимани рѣшения за излети и въ свръзка съ тѣхъ сж поставяни надписи на кръстопжищата.

Въ самото начало като основни членове се записаха 32-ма души. Отъ 1 юли 1909 г. до 31 декември с. г. се записаха още 23-ма, отъ които само 6 по разни причини напуснаха. Така щото въ края на 1909 год. клонътъ броеше 49 редовни членове.

Клонътъ прояви своето сжществуване съ излетитѣ си. Такива бѣха устроени : 1) на 7 юний 1909 г. (прѣди основаването на клона) до с. Сотиръ, зеха участие само 5 души; 2) на 28 и 29 юний до Брацигово—за IX туристски сборъ, зеха участие 7 души; 3) на 5 юлий съ маршрутъ: Бѣлащина—Новоселъ—Калояновъ-врѣхъ—Марково—Пловдивъ; на Калояновъ-врѣхъ се постави паметна плоча съ надписъ: «Пловдивски клонъ «Калояновъ-врѣхъ» отъ Б. Т. Д.; на този излетъ взеха участие 18 души; 4) на 19 юлий до с. Кукленъ — манастиря св. Врачъ и обратно — 24 души; 5) на 27 юлий до Катунца—Станимака—Воденъ, съ 9 души; 6) на 6 августъ до Фердинандово—Сотиръ, съ 18 души; 7) на 14, 15 и 16 августъ до Пазарджикъ — манастиръ св. Петъръ — Пателеница — Баткунъ — Аджиларе, съ 20 души; 8) на 23 августъ до Катунца—Станимака—Асѣнова крѣпость и обратно, съ 20 души; 9) на 6 септември до Бѣлащина—Крѣпостъта, съ 12 души; 10) на 13 и 14 септември до гара «Кричимъ»—с. Кричимъ—Куртово—Конаре—Устина—Перушица — манастиръ св. Тодоръ, съ 64 души; 11) на 4 октомври до Скуtare—Трифилъ—Рогошъ и обратно, съ 20 души.

До началото на 1910 г. въ касата сж постъпили: отъ членски вноски 108'60 л., отъ ленти 25 л., отъ записнина 60 лева; всичко — 193'60 лв.

Изразходвано: за афиши, квитанции и пр. 64'95 лв., въ централната каса отъ записнина 60 л., въ центр. каса отъ членския вносъ 29 л. и на лице 39'65 л.; всичко 193'60 л.

Прѣседателъ: П. Д. Жилковъ.

К Н И Ж Н И Н А.

Туристическа библиотека
«На пѣтъ», Д. Стеревъ. № № 7, 8 и 9. Бургазъ. Цѣна 1'20 лева.

По историческото си минало България е най-старата отъ сега съществующитѣ балкански държави. Но днешна България е най-млада отъ тѣхъ. Като такава, както въ борбата за своето съществуване, тъй и при всѣка крачка напредъ къмъ своето бждеще, тя неволно се обръща къмъ западъ да види и използва за себе си дългогодишната опитност и високата култура на просвѣтенитѣ западни страни. Както въ всичко оттамъ тя търси упътвания и какъ да се възпита най-добрѣ едно физическо и душевно младо поколение, та да стане способно настойчиво да се стреми къмъ посочени цѣли, продуктивно да разпрѣдѣля своитѣ физически и душевни сили и успѣшно да води борба съ хората и съ природата. Едно отъ условията, при които просвѣтенитѣ народи готвятъ младежъта за успѣхъ въ тая борба, е изучаването на хората и природата, срѣдъ която се води тя. Едно отъ най-добритѣ срѣдства за това тия народи сочатъ *спорта* и *излетитѣ* изъ своята и чуждитѣ земи, дѣто съ излетитѣ срѣща много мѣста и нѣща, които затвърдяватъ старитѣ му знания, или му даватъ нови, става физически здравъ и развива у себе

си прѣдприемчивостъ и находчивостъ, неустрашимостъ и настойчивостъ, а развива и своитѣ туристични чувства. „Екскурзията, пише г. Стеревъ, прѣбразта дѣтето; тя развива неговото гледище, тя го запознава непосредствено съ много нѣща, по-лесно отъ цѣли томове книги и класици; тя прави дѣтето по-наблюдателно, по-лесно да свиква съ климатичнитѣ промѣни, по да се прииска, да се вдава и влюбва въ природата и въ нейнитѣ дѣца: дървета, животни, хълмове; тя развива неговата мислителна способностъ, защото неусѣтно, по неволя, то се принуждава да сравнява дѣйствия, мѣста и прѣдмети. За физическата полза не трѣбва и да се говори. Училище, което не ходи по екскурзии поне десетъ пѣти въ годината, е училище пълно съ мухълъ и шатлонностъ; екскурзията е нераздѣлна частъ отъ обучението и възпитанието. Да се затворишъ въ стая и да описвашъ стихии, мѣста, прѣдмети, все едно е да стиснешъ очитѣ си и да сждишъ за цѣлта на боитѣ“.

„Неусѣтната десетдневна разходка, казва той другадѣ, ме възроди: тя ми даде повече познания, по-голъма опитностъ, а физически и душевно тя ме кали, за да мога по леко да прѣтърпя хубоститѣ на училището — прахъ, мърсота, ки-

тайска етикетност, мъртвешки шаблонъ и мразовито другарство“.

Излетитѣ изъ България иматъ голѣмо значение не само за българскитѣ ученици и учители; тѣ сж съ сжщото грамадно значение и за всички ония, които се явяватъ като ръководители на икономичния, политичния и културния животъ въ нашата страна. Защото доволно е правъ г-нъ Стеревъ, че „ние, новитѣ българи, сме интересенъ народъ: каквото и да заловимъ, ще го скроимъ, безъ да му мислимъ и знаемъ много, бързо съ глупешка дори увѣреностъ. Намъ ни липсватъ знания, хладенъ разсѣдъкъ, обстойно обмисляване, проникване философско въ работата. Напримѣръ, отваряме земеделско училище въ Търновско, а търновскиятъ земеделецъ може да даде много уроци на нашия дипломиранъ агрономъ; пѣкъ тамъ, дѣто трѣбва да се отвори такова, дѣто масата е по-незкокултурна, напр. въ Странджа, — тамъ нѣма. Най-развити бубарски центрове сж Харманлий и Любимецъ — ние отворихме въ Враца свилено тъкарско училище. Въ конференцитѣ по земедѣлие, индустрия и замаятъ се разливатъ много рѣчи, кроятъ се много планове, а попитайте тия синковци, знайтъ ли климатичнитѣ условия на нашитѣ градове, почвата, особеността на годишнитѣ врѣмена, характера и физиономията на жителитѣ и тѣхния духъ? Отъ това и тая аномалия, отъ това тоя рачески напръдѣкъ въ поминѣка на населението“.

„Спимъ ние, продължава другадѣ г-нъ Стеревъ, спимъ ние и денъ и нощъ: спимъ на нивата, въ училището, въ канцеларията... спимъ наврѣдъ. А вижте въ природата (и въ културния свѣтъ) —

тамъ нищо не спи, само ние правимъ изключение: спимъ на млади, спимъ, кога възмъжемъ, спимъ на старостъ. И тая дрѣмка на душата, на сърдцето, на организитѣ дълги години ще развѣва своето плѣсенясало намѣтало върху всичката дѣйностъ; ако бждно то поколѣние спи и то като насъ, по-добрѣ е да се не заражда вече!“ Ето защо ние отъ сърдце се радваме на всѣки починъ за излети изъ нашата страна, съ радостъ посрѣщаме всѣко словце за тия излети, съ радостъ посрѣщаме и горната книга на г-нъ Стеревъ.

Читателитѣ на „Български туристъ“ познаватъ вече г-нъ Ст. по отзыва, даденъ въ страницитѣ на това списание (год. IV, стр. 13) за първитѣ шестъ номера на неговата туристическа библиотека „На пѣтъ“. Въ горнитѣ три нови номера (7, 8 и 9) отъ тая негова библиотека той ни прѣдава своитѣ „мисли, случки и впечатления“ отъ пжтуванията си: 1. прѣвъ Хасково, Чирпанъ, Сливенъ, Котелъ, Османъ-Пазаръ до Прѣславъ, 2. прѣвъ Дебелетъ, Ямболъ, Къзълъ-агачъ, Каваклий, Сакаръ, Странджа и 3. прѣвъ Царибродъ, Поганово, Звонци, Трънъ Брѣзникъ. При описването на пжтуванията си между тия селища Ст. зачеква, речи, всичко, каквото интересува туриста: и дължината, и качеството на пжтя, и сръдства, и улесненията за движение по тѣхъ, и гледкитѣ и хубоститѣ на природата около тѣхъ. И селищата той описва доволно многостранно: мѣстоположение, минало, характеръ на селището, неговата почва, климатъ и богатства, а и поминѣкъ и бита на жителитѣ му. Само че, споредъ насъ, тая многостранностъ на описване селищата е на много мѣста доволно бѣгла и поврѣх-

ността, макаръ и за едни пжтни бѣлѣжки, каквито сж тия на г. Ст. Позволихме си тая бѣлѣжка, защото, както показватъ и нѣкои страници отъ „Т. Б.“, авторътъ, когато иска, може доволно майсторски както да разкрива прѣдъ читателя дивнитѣ гледки отъ природата на нашето хубаво отечество, тъй и да описва селищата, като изтъква „тѣхнитѣ очебиющи бѣлѣзи, които ги рѣзличаватъ едни отъ други“. По-богати съ случки щѣха да бждатъ бѣлѣжкитѣ на г. Ст., мисля, ако той не пжтуваше самъ — „весело и занимателно е да се пжтува съ дружина“ и по непознати мѣста; и съ дружината можешъ да съзерцавашъ хубавото, високото. Приятно впечатление прави работата на г. Ст. съ „мислитѣ“, които той е прѣплелъ въ своитѣ бѣлѣжки. Ние ще процитираме нѣкои отъ тѣхъ. „Не само селянинътъ но и гражданинътъ изобщо не обича чистота—кѣпането. Нашето богатство е мърсотията: отъ всѣка страна сме бѣдни, та като се лишимъ отъ нея, ще станемъ още по бѣдни — тя ни е мила. Човѣкъ, който обича чистота и въ Сахаръ ще намѣри вода да се измие, а мръсниятъ и край море и рѣка ще си остане такъвъ. Въпросътъ за кѣпането е най-малко засѣгнатъ въ обществото и особено въ училището, а пѣкъ то е едно отъ най-важнитѣ условия за добро здраве. То би трѣбвало да се въведе въ училищата поне въ мѣсеца веднажъ и то задължително, както сж задължителни уроцитѣ. Дори въ всѣко по-голѣмо село трѣбва да се задѣлжаватъ общинитѣ да построятъ мѣсто за кѣпане“.

„При горещия юженъ климатъ, разнообразието на почвата на на-

шата земя създава толкова разнообразни доходни култури, които само въ богатката ни татковина може да ги има: тукъ нива съ чудно хубава царевица, съ пожнато жито или ечемикъ на черноземъ, тамъ — червенопрѣстица се перисъ широколистния тютюнъ, отатъкъ по склонъ на пѣсѣчникъ е засѣтъ бурчакъ, а по равно — братски единъ до други сусамы, анасона и памука царуватъ край село и по двороветѣ. Дори ардалътъ не е забравенъ: надебелѣлъ стебло, разперилъ се гордо, гордо, надмѣнно стърчи най-високо въ градината, като че ти казва: „на ардалъ, хубаво ме гледай!“

„Идеята за залѣсяване доби жарки поклонници, бързо пламтящи и скоро угасващи; тя се започна много бързо и много едностранчиво; като викнали всички: „боръ, боръ дайте, ще напълнимъ страната съ борови гори! „Царвули нѣма, гайда иска.“ Ние имаме нужда на първо врѣме отъ хлѣбъ, тѣ ни даватъ естетика и въздухъ, които имаме достатъчно. Насадете ми черници вмѣсто борчета, та дайте срѣдство на сиромашта да извади насѣжния; посадете ми овощни дървета, та подигнете чрѣзъ това много други производителства! Далечъ отъ менъ мисълта да бжда противъ боровитѣ гори, макаръ че моитѣ дѣди сж живѣли по 90 год. безъ тѣхъ. Па и азъ не се нуждаю отъ тѣхъ, нито сегашното болно поколение: докато борътъ се задигне, то ще измрѣ и ще дойде друго, още по-зилаво, на което и борътъ не ще може вече да помогне. Ала споредъ мене, залѣсете сега съ най-полсзното, създайте сѣменище за приятното и работата не ще се захваща отъ началото на края — отъ края на началото. Оста-

вете настрана бороманията за побждно, по-охолно поколѣние, което ще дойде слѣдъ насъ и ще намѣри по-здрави основи за прѣпитаване“.

Нека приведемъ тукъ и пѣкои отъ мислитѣ му за нашата етолица. „София има два отличителни бѣлѣга—физически и нравственъ, външенъ и вътрѣшенъ. Външниятъ ѝ видъ напомня една европейска столица. Но тя не принадлежи на себе си—тя е създадена и принадлежи на банката и народа. Банката отпуща пари на количество и срокъ—споредъ каква партия е на властъ, така щото нито на една партия не става криво и изпъкващитѣ членове отъ нея иматъ свои здания. А пъкъ всичкитѣ туко-речи бивши министри, генерали, счетоводци, секретари, прѣдприемачи, началници на отдѣления и прочее, и прочее, народни труженци, си иматъ по една скромна 2—3 катна (най-малко) масивна сграда отъ спестенитѣ отъ служба пари! Спестяването е основа на богатството и това, разбира се, не е грѣхъ; ала ако *нѣкога*, което нѣма да настѣпи *никога*, банката рече да си прибере паритѣ и народа да иска смѣтка за спестенитѣ пари на своитѣ труженици, надали ще останатъ въ София десетѣ кѣщи, създадени отъ кървавъ, потенъ трудъ и отъ честно спестяване. Това е вънкашния физиченъ ликъ на столицата. А ето и вътрѣшния ѝ, нравственъ ликъ. Тукъ се е стекло и събрало всичко, което е жадно за търговия, гешефтъ, за грабежъ; всичко, което умѣе да пълзи, да се провира въ най-скъроченитѣ гѣнки на упра-

вата; всичко, което иска да демагогствува, да заповѣдва и да му заповѣдватъ; всичко, което е готово да подлага жена, сестра, дори дѣщеря, за да може да носи коприна, да се вози съ автомобилъ, да има файтонъ; всичко, което сега току-що трѣбра да се учи да чете и пише правилно, борави съ перото тѣй, както пакостницитѣ боравятъ съ ножъ, бомби, динамитъ; всичко, което гледа най-малко пълзишкомъ да се докопа до царската трапеца и тѣй да се впие въ нея, щото съ никакви течности, съ никакви скрипци не можешъ го откърти оттамъ; всичко некадърно, което една партия прибира, за да може да си служи съ него всѣкога; всичко „чающе възмущение води“, за да може да влѣзе въ нея въ самия моментъ, когато водата е най-мѣтна; всичко, което иска да блѣсти, да пададира съ името на нѣкакви идеали за доброто на народа; всичко, което само търси развлѣчения, наслада, животъ отъ тоя мимолѣтенъ свѣтъ; всичко... ..но това всичко не може да се изброи“...

Мѣстото тукъ не позволява да се направятъ повече цитати отъ разглежданата книга на г. Стеревъ, но и казаното дотукъ ще стигне да даде понятие на читателитѣ за нея. Както прѣдишнитѣ, тѣй и тия номера отъ библиотеката на Стерева сѣ цѣненъ вкладъ въ нашата тѣй бѣдна туристична литература, и ние я прѣпорѣчваме на другаритѣ-туристи, а и на всички любители на пжтуването и на пжтнитѣ бѣлѣжки

Н. К.

В Ъ С Т И.

Туристски сѣмейни срѣщи.

— Прѣз зимата туристътъ повече-то врѣме почива. Той се забавлява, затова и устройва сѣмейни срѣщи. Успѣхътъ на срѣщитѣ говори много за сговорността на туриститѣ и за силата на организацията имъ. Доколкото знаемъ, сѣмейни срѣщи сж устройвани отъ Търновци, Софийнци, Пловдивчани, Долнебанци и Дупничани и ефектътъ отъ тѣхъ за туриститѣ и обществото е билъ чудесенъ. Затова, както излетитѣ, така и срѣщитѣ трѣбва да бждатъ възприети и задължителни за всички туристски клонове. Понеже у насъ на програмитѣ за срѣщитѣ разнитѣ клонове разпо гледатъ — едни устройватъ срѣщи много сериозни, а други — силно забавителни, азъ извлѣкохъ отъ „Der Tourist“ долното описание на една туристка срѣща на членоветѣ на Шутгардското албско дружество, която, вѣрвамъ, въ бждеще ще поучи и ржководи мнозина отъ другаритѣ-туристи.

„Швабско Албско Дружество — Шутгардска секция. — Врѣмето за пжтуване е на свършване; туристската гега, чанта и обуца влизатъ въ ваканция. Локалитѣ трѣбва вече да даватъ случай за подслонъ на веселитѣ туристски срѣщи. Затова и Шутгардската секция въ понеделникъ, 26 ноемврий н. с., покани членоветѣ си на туристка сѣмейна срѣща. Прѣдстоеше да се държи сказка съ проекционенъ апаратъ, затова гоститѣ бѣха много — салонътъ бѣ напълненъ до послѣдното си мѣсто. Срѣщата се почна съ обикновената поздравителна рѣчь и съ

изпѣването на дружествения химнъ. Слѣдъ това свѣтникътъ *Щремфелдъ* почна сказката си: *„Знаете ли вие земята отъ нѣмското отечество, най-хубавата, на Некаръ?“*

„На кой шваба не тупа сърдцето при спомена за отечеството отъ началото на оная извѣстна и любима пѣсень? Пжтешествието почна отъ сѣверъ къмъ югъ, отъ изтокъ къмъ западъ съ разнообразие при странствуването по величественитѣ Шварцвалдски долини, по покрититѣ съ лозя Некарски рѣтлини до Тауберския край, по великолѣпния Швабски Албъ до покрититѣ съ замъци скали по долината на тихия Дунавъ, прѣзъ горния Швабски край чакъ до черния гребенъ на брѣговетѣ на Швабското море. Всички свѣтли картини бѣха художествено приготвени и се откриваха при разкошна обстановка — съ общата дружествена значка на Швабското Албско и Вюртембергското Шварцвалско дружества. Картинитѣ бѣха много и чудесно прѣдставени: невъзможенъ бѣ избора при толкова много и хубави картини. Любимиятъ ораторъ, който е виденъ познавачъ на Швабската земя, съумѣ по единъ майсторски начинъ да прикове вниманието на слушателитѣ си и да имъ разправи за геологичното наслоение на Швабия, за нейнитѣ, не особено оцѣнявани, ландшафтни красоти, за обичаитѣ, нравитѣ и занятията на обитателитѣ ѝ. Сказчикътъ намѣри силно одобрене за своята интересна сказка. Слѣдъ сказката вечеринката продължи съ изсвирването на кларнетъ. Larg-

hetto и Menuett съ Variation отъ Моцарта. Съ развитъ и приятенъ гласъ бѣха изпѣти: Pagenarie отъ Фигаро, Sehnsucht отъ Хофмана, Vogel im Walde отъ Таубортъ и пр. Мжжскитъ хоръ на Албското туристско дружество за добръ изпѣтитъ му пѣсни отвсѣкждѣ бѣ възнаградено съ одобряния и благодарности". *Г. К.*

Сждебна присжда отъ знание за пжтниците по желѣзниците. — „Нѣмскитъ Юриски вѣстникъ“ съобщава една забѣлжителна присжда, издадена отъ германския касационенъ сждъ за пжтниците по желѣзниците. Отнася се до слѣдното: Единъ пжтникъ си купува билетъ за пжтуване въ една желѣзопжтна станция и си прѣдава куфара на багажъ. За да съобщи нѣщо на хотелския слуга, излиза на задната тераса на гарата. Навръщане открехнатата голѣма желѣзна врата на станционното здание се затваря и той, минавайки прѣзъ нея, си наранява тежко дѣсната ржка. Касационниятъ сждъ, имайки горното прѣдъ видъ, е осждилъ желѣзопжтната Дирекция да плати обезщетение на тоя пжтникъ, като е издала рѣшение въ смисълъ: „Всѣки пжтникъ, снабденъ съ билетъ въ една желѣзна гара, управлението на послѣдната е длъжно да вземе всички мѣрки за опазване здравето му прѣзъ всичкото врѣме, когато той се намира въ гарата“.

Изъ „Der Tourist“. *Г. К.*

Помощи за постройка на туристската хижа на „Царевецъ“.

— Освѣнъ подаренитъ отъ Н. В. Царя — 500 лева, В. Търновскитъ Окржженъ Съвѣтъ е прѣдвидѣлъ (и одобряно) въ бюджета си за 1911 год. — 1000 лева, а Търновската община само 100 лева.

Изъ живота на Дупнишкия клонъ Рилски езера. — На туристскитъ клоневе прѣдстои да развиватъ широка културна дѣйностъ въ обществото. Тѣ не трѣбва да пропускатъ никога моментитъ, когато могатъ да докажатъ своята жизнеспособностъ. Младиятъ Дупнишки клонъ работи вече въ това направление. Така, на 5. февруарий с. г. той е далъ туристка вечеринка съ слѣдната програма: I. 1.

туристски маршъ — пѣятъ туристи, 2. сказка за туризма отъ прѣдседателя на клона, 3. „Ганината майка“ — пѣе смѣсенитъ хоръ на муз. д-ство „Родни звуци“, 4. „Въ обятията на Рила“ — декламация. 5. „Воскресное утро“ отъ Менделсонъ — дуетъ, 5. „Valsse“ — свири манд. оркестъръ на есперантската група. II. 1. „Дафино“ — пѣе смѣсенитъ хоръ на муз. д-ство „Р. звуци“. 2. „Не е лесна работа“ — хумореска. 3. соло на цигулка, 4. „Швейцария ли?“ отъ Алеко Константиновъ — четиво, 5. „Batoasian“ — свири мандол. орк. на еспер. група. III. 1. 60 картини отъ Алпитъ и Рила планина, прѣдставени съ проекционенъ апаратъ и придружени съ пояснения. 2. народно хоро.

Вечеринката е била посѣтена добръ отъ гражданитъ.

Поздравляваме дупнишкитъ си другари съ усърдната имъ работа.

Благодѣтеленъ членъ. —

Варненскитъ туристъ д-ръ *П. Ив. Стояновъ*, лѣкарь, се провъзгласи отъ XI. редовенъ туристски сборъ въ Пловдивъ на 29 и 30. V с. г. за благодарѣтеленъ членъ на туристското дружество въ България съгласно чл. 37 отъ устава му, задѣто подари на централното настоятелство на сждото дружество студията си „Хигиенета на туриста“.

Туристъ дарителъ. — Търновскиятъ туристъ г. Г. Козаровъ, единъ отъ стълбоветъ на туризма въ България, постоянно се грижи за прѣспѣване туристското дѣло въ страната ни. Не минава и година той де не подкрѣпи и материално туристската организация. Така, по-миналата година подари 50 лева за изпращане бесплатно VIII годишнина на списанието на нѣкои селски и градски читалища въ България, миналата пѣкъ година подари 100 л. за основаване фода „Апостоли на туризма“, а на сегашния сборъ въ Пловдивъ съ писмо отъ 26. май с. г. подарява 200 лева за фондъ „Списание Български туристъ“.

Срѣщата на Софийскитѣ туристи. — На 5. декемврий 1910 г. вечерята се състоя първата есенна сѣмейна срѣща на туриститѣ отъ Софийския клонъ „Алеко Константиновъ“ въ дружествения локалъ „Василъ Левски“. На срѣщата присѣтствуваха около 140 души туристи и туристки. Въ 9 ч. почна изпълнението на програмата. — Клоновиятъ прѣдседателъ, г-нъ д-ръ Дѣдовъ, слѣдъ като поздрави Витошкитѣ бродници съ веселата туристовска седѣнка, покани туриста С. Д. Скрински да говори за туристиката въ България. Сказникътъ започна съ туристската терминология въ българската литература, обясни понятието „туристика“ и неправилното му разбиране отъ нашето общество; изтъкна, че туризмътъ не е безцѣлно пжтуване, скитане, но е пжтуване съ *любознателна и естетична цѣль въ природата и съ цѣль да се развие тѣлото*. Сетнѣ той изложи накратко развоя на туризма въ България; говори за първитѣ ратници на тая идея,

за дѣйността на клоноветѣ, за пжтуването съ 50% намаление по българскитѣ държавни желѣзници и пр. Най-послѣ спомена за проектирания вече *общо-славянски туристски съюзъ* и пожела животъ и напрѣдѣкъ на туризма въ България.

Изпълниха се добрѣ и другитѣ точки отъ програмата — четиво, соло-цигулка, хуморески и пр. Възбудиха особено весело настроение катринитѣ изъ Българската, Македонската и Швейцарската природа които се показваха съ проекционенъ апаратъ отъ фотографа на Министерството на Народната Просвѣта, г. Трайчевъ. Нѣкои отъ тѣхъ накратко се обясняваха отъ туриста Джанановъ.

Веселата седѣнка продължи до 2 часа прѣзъ нощта.

Приходътъ отъ срѣщата ще се внесе въ фонда за построяване хижа на Черни-врѣхъ.

Поздравляваме клоновото настоятелство съ похвалната му инициатива да устроява туристски срѣщи.

Похвална идея. — Бургазкиятъ туристъ г. Д. Стеревъ плати абонамента на слѣднитѣ абонати на сег. годишнина на „Български туристъ“: ученишкитѣ библиотеки при Бургазката дѣвическа и мжжка прогимназии, Бургазкото читалище „Пробуда“, Д. Анастасовъ, учителъ въ Бургазъ, читалище „Отецъ Паисий“ въ гр. Созополъ, читалище „Просвѣта“ въ гр. Анхило, читалище „Четецъ“ въ гр. Месемврия, ученишката библиотека при Айтоската смѣсена прогимназия, С. А. Ефтимова, ученичка въ III класъ на Варненската дѣвическа прогимназия.

Желателно е и други туристи да подарятъ на ученишки библиотеки, читалища и свои познати по

едно годишно течение от дру-
жественото списание.

Благодарностъ. — Настоя-
телството на Софиския клонъ „Але-
ко Константиновъ“ искрено бла-

годаря на всички туристи, които
помогнаха да се устроятъ клоно-
витъ туристски срѣщи прѣзъ зим-
ния сезонъ.

Туристска поща.

Съобщава се на туриста Н. Д. Смиловъ, прогимназияленъ
учителъ въ с. Горско-Сливово, Севлиево, че явилитъ се въ сщцо-
то село мними туристи *Вѣра* и *Петко Даскалови*, отъ гр. В. Тър-
ново, не сж членове на Българското туристско дружество. Кло-
нитъ „Юндолъ“, гара „Бѣлово“, слѣдъ като го запитахме за горни-
тъ туристи, когато се явиха тѣ въ София, ни съобщи телеграфичес-
ки слѣдното: „*Даскалови* губятъ правото за членове. Вземете знач-
китъ имъ. — Хайтовъ“.

*

Прѣдадени сж на пощата бр. 1—3 на списанието ни за абонати-
тъ, абонирани чрѣзъ нея.

*

Изпраща се списанието редовно на посоченитъ отъ туриста
Д. Стеревъ десетъ адреса.

*

Централното настоятелство съ окржжно № 32 отъ 12.V с. г.
иска отъ клоновитъ настоятелства да изпратятъ списъкъ на всички
редовни членове въ клона съ обозначение професията на всѣки единъ.

*

Умолява се прѣдседателтъ на чит. „Наука“ въ с. Кадършикъ
(Пловдивско) да съобщи въ редакцията, теглена ли е на 25.III с. г.
читалищната лотария.

*

Клоновитъ настоятелства трѣбва да съобщатъ веднага на цен-
тралното настоятелство, кои хотели и гостилници въ района имъ
правятъ отстъпка на туриститѣ-пътници.

ОТКРИВА СЕ ПОДПИСКА ЗА Фондъ «Списание Български туристъ».

Безспорно е, че дружествениятъ ни органъ крѣпи организа-
цията. Но за да излиза той редовно, да подобри съдържанието си
и да уголѣми обема си, трѣбватъ му осигурени срѣдства. Ето защо
единайсетиятъ туристски сборъ въ Пловдивъ на 29 и 30.V с. г., ка-

то има прѣдъ видъ това, рѣши да се основе фондъ **«Списание Български туристъ»**. За тоя фондъ централното настоятелство открива подписка между туриститѣ и любителитѣ на българската природа. То вѣрва, че фондътъ ще бжде подкрѣпенъ отъ мнозина туристи. За цѣльта и най-малката сума се приема съ благодарностъ. Имената на дарителитѣ ще бждатъ публикувани въ дружественото списание*).

Първиятъ дарителъ на фонда е Търновскиятъ туристъ **Г. Козаровъ**, който подарява 200 л. Неговиятъ примѣръ се послѣдва отъ Софийскитѣ туристи: **Иванъ Сандовъ** (касиеръ на центр. настоятелство) — подарява 25 л., **Ив. Хр. Ламбовъ** (домакинъ на сжщо настоятелство) — подарява 10 л., майоръ **Н. Нѣмски** (свѣтътникъ въ сжщо. настоятелство) — подарява 10 л. и **С. Д. Скрински** — подар. 10 л. Въ идущия брой ще слѣдватъ имената на други дарители.

Г-ца Донка Русанова
и
Г-нъ Атанасъ С. Джанановъ

— туристи —

Вѣнчани на 5.IX 1910 г. въ с. Габарево.

Честитяваме вѣнчалния имъ обредъ.

Многодневенъ излетъ въ
Родопитѣ.

Прѣзъ лѣтнитѣ мѣсеци ще се състои 14-дневенъ излетъ въ Родопитѣ. Тръгване отъ София на 23 юлий вечертъта. Отъ пловдивъ ще се тръгне на 24 с. м. подъ главатарството на тамошния туристъ **Ст. Шишковъ**, гимназияленъ учителъ. Подробенъ маршрутъ ще се съобщи на клоноветѣ.

Забѣлѣжка. Поради бързане въ печатницата допуснати сж слѣднитѣ важни печатни погрѣшки въ статията **«Пжтуване изъ Рила»** (г. X., бр. 2—3).

Стр. 22, р. 30	отгорѣ вм.	каза	да се чете	кара
" " " 12	" "	зжжавѣлъ	" " "	зжживѣлъ
" " " 4	отдолу "	дѣхаше	" " "	лѣхаше

*) Чл. 37 отъ друж. уставъ гласи: „Благодѣтеленъ членъ се именува всѣки, който подари на нѣкой клонъ или на централното настоятелство едновременно 100 л. или направи нѣкой цѣненъ подаръкъ“.

Стр.	22	р.	19	отдолу	вм.	меризма	да се чете	миризма
"	23	"	16	отгорѣ	"	сборѣ	" " "	съборѣ
"	"	"	8	"	"	вила,—ние	" " "	вила. Ние
"	25	"	5	"	"	"Морско ако"	" " "	"морско око"
"	"	"	19	"	"	съ снѣгъ	" " "	въ снѣгъ
"	"	"	28	"	"	шосето	" " "	шестото
"	26	"	1	"	"	Удивително	" " "	Удивително
"	27	"	23	отдолу	"	аа паша	" " "	на паша
"	28	"	2	отгорѣ	"	притегнати	" " "	пристегнати
"	"	"	3	отдолу	"	нацапана	" " "	нацапано
"	29	"	20	"	"	подѣха	" " "	идѣха
"	29	"	3	"	"	фамилията	" " "	и фамилията
"	"	"	14	"	"	подкрѣпваше	" " "	подкрѣпаше
"	31	"	7	"	"	Харемийска	" " "	Харамийска
"	"	"	6	отгорѣ	"	потоци	" " "	притоци
"	32	"	1	отгорѣ	"	трепзещия	" " "	трепещия
"	33	"	1	"	"	опрѣнитѣ	" " "	огрѣнитѣ
"	"	"	18	"	"	салона	" " "	склона
"	"	"	5	отдолу	"	отбѣгали	" " "	отдѣ бѣгали
"	"	"	12	"	"	можемъ	" " "	можахме
"	34	"	9	"	"	попитайто	" " "	попитайте
"	"	"	8	отгорѣ	"	Байта	" " "	Бай
"	"	"	18	отдолу	"	избихме	" " "	изгубихме
"	35	"	3	"	"	хубаво	" " "	хубавъ
"	36	"	15	отгорѣ	"	щастливецътъ	" " "	щастливецъ
"	"	"	15	отдолу	"	влѣзохме	" " "	възлѣзохме

О Б Я В И

Туристски хотелъ и гостилница.

Съдържателятъ на най-уредениятъ хотелъ **«Балканъ»** въ историческия гр. **Плѣвенъ** обявява, че прави на туристите слѣднитѣ отстъпки въ хотела си: на леглата 30% отъ обикновенитѣ цѣни, на храната въ гостилницата 20% сжщо отъ обикновенитѣ цѣни.

Хигиената на туриста

книга съ 36 фигури въ текста. Необходима за всѣ

ки спортистѣ. Стр. 84. Цѣна 70 ст.

Пѣтеводителъ

на София и околността ѝ съ планъ на града и показалецъ на улицитѣ му. Цѣна 1 л. На 10 и повече екземпляра прави се 25% отстъпка. Намира се за проданъ у книжарницитѣ въ София.

Издания на централното настоятелство на Българското Туристко Дружество.

На 9 ноемвр..й м. г. се помина Провадийскиятъ туристъ

Стефанъ Тодоровъ

Клонътъ „Ташъ-Хисаръ“ изгуби единъ отъ най-дѣятелнитѣ си членове.

Миръ на праха му!

М. Och Frères,

Magasin pour fournitures par Tourisme, Sports etc.

Rue du Marchè 4, Genève, Suisse.

Най-старата и прочута кжца за туристски потрѣби, както и за потрѣби за разни спортове: ски, шейна, патинажъ, домашна и свободна гимнастика, колояздене. Костюми за туристи, алпинисти и пр. Има клонове въ други 5 главни градове въ Швейцария. Каталози и обяснения даромъ при *първо поискване*.

Солидностъ и работа гарантирани. Цѣни умѣрени.

Туристическа библиотека

„На пжть“ книга 4, 5, 6 — 1.20 лева.
 книга 7, 8, 9 — 1.20 лева.
Пжтуване изъ Стара плани-

на, Родопитѣ, Сакаръ, Странджа. Прѣкрасно помагало по отечествената гесграфия, за туристи и велисипедисти.

Десетъ и повече книги — по единъ левъ. Изпращане само въ прѣдплата или съ наложенъ платежъ.

гр. Бургазъ.

Д. Стеревъ.

ПРИРОДА

илюстрирано популярно списание,
прѣзъ 1911 год. встѣпва въ своята
седемнадесета годишнина.

Списанието има за цѣль да дава на читателитѣ си отбрано четиво отъ всички области на природнитѣ науки и тѣхното приложение въ живота. Помѣстениятъ материалъ се излага на единъ твърѣ простъ, лекодостъпенъ езикъ и се придружава съ хубави картини.

Списанието излиза всѣки мѣсецъ, освѣнъ юлий и августъ. Абонатитѣ ще получатъ десетъ броя избранъ материалъ, една хубава премия и единъ стѣненъ календаръ. Годишенъ абонаментъ 5 лева, за странство — 6 лева. За четири прѣдплатени абонамента изпраща се едно течение даромъ.

Всичко за списанието се адресира до сп. «ПРИРОДА», ул. «Венелинъ» 13, София.

Фотографии може всѣки да си набави отъ Дупнишкия клонъ „Рилски езера“ отъ БТД. Споразумение — прѣдседателя на клона.
изъ Рила планина
на пош. карти.

Продължава се подписката за година X (1911) на БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Списание за туризмъ и природоописание.

Органъ на Бълг. Туристско Дружество.

Редакторъ: С. Д. СКРИНСКИ.

Отъ 1. януарий 1911 год. сп. «Български туристъ» влиза въ X. година на своето сжествуване. Днесъ то е единственото спортно списание у насъ, въ което се описва българската природа и срѣдствата за добирание до нея.

«Български туристъ» излиза всѣки мѣсецъ (освѣнъ юлий и августъ). Годишна цѣна за нечленове на дружеството въ България е 2 леве, а въ чужбина — 2.50 фр. Членоветѣ го получаватъ срѣшу единъ левъ.

Зиписването абонати въ София става въ книжарницитѣ: Б. Касжровъ, Хр. Олчевъ и П. Чипевъ, а въ провинцията — въ клоноветѣ на Българското Туристско Дружество и въ всички т.-пощенски станции. Който запише 4 и повече абонати, получава 10% отстъпка.

София, печатница на С. М. Стайковъ. Телефонъ № 550.